



XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağı'nda Yörükler

Yard. Doç. Dr. Sadullah Gülten

Ordu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, e-mail. sadullah-gulten@hotmail.com

Özet: Batı Anadolu Yörükleri arasında bulunan Kütahya Yörükleri hem kalabalık nüfusları hem de dağıldıkları sahanın genişliği ile önemli bir yere sahipti. Sancakta yaşayan Yörükler Osmanlı Devleti tarafından Akkoyunlu, Akkeçili, Kayı, Çobanlar, Kılcan, Bozguş, Müselleman-ı Toplu ve Avşar taifeleri şeklinde teşkilatlandırılmışlardı. Bunlardan başka herhangi bir taifeye tabi olmayıp da Kütahya, Gediz, Uşak, Kula, Honaz, Simav, Selendi, Lazıkiyye gibi sancağın çeşitli kazalarına dağılmış şekilde yaşayan Yörükler de mevcuttu. Bu cümleden olarak, bu çalışmanın amacı Kütahya Yörükleri'nin dağıldıkları sahaları, idari, mali ve nüfus yapılarını ortaya koymaktır.

Anahtar kelimeler. Kütahya Sancağı, Yörükler, Konar-göçerler.

The Yoruks of Kütahya Sanjak (XVI. Century)

Abstract: nKütahya nomadic which is the part of West Anatolian nomadic has important with both crowded population and where lives large land. Nomad groups where lived in Sanjak that had been organized by the Otoman State like Akkoyunlu, Akkeçili, Kayı, Çobans, Kılcan, Bozguş, Müselleman-ı Toplu and Avşar. That other, some nomadic non-members of any group lived scattered in the land where Kütahya, Gediz, Uşak, Kula, Honaz, Simav, Selendi, Lazıkiyye. Briefly, the purpose of this article searches about Kütahya Nomadic where scattered in the land economically, administrative and population structure.

Keywords: Kütahya sanjak, Yoruks, Nomands.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde konar-göçerler Yörük ve Türkmen olarak iki farklı şekilde isimlendirilmişlerdi. Onların Yörük veya Türkmen olarak isimlendirilmelerinde yaşadıkları coğrafya ve siyasi mirasları etkili olmuştu. Buna göre, Kızılırmak yayından güneye doğru çekilecek bir çizginin batısında kalan bölgede yaşayan konar-göçerlere Yörük, belirtilen çizginin doğusunda kalanlar ise Türkmen olarak adlandırılmışlardı (Sümer, 1950: 520). Bununla birlikte, Yörük ve Türkmenleri coğrafi saha itibarıyla birbirinden kesin çizgilerle ayırmak güçtür. Zira bu tabirler, aynı bölgede, aynı göçebe grubunu ifade etmek için zaman zaman birbirinin yerine kullanılmıştır. Öte yandan, Batı Anadolu bölgesine ait tahrir defterinin hiç birinde konar-göçerleri tarif etmek amacıyla Türkmen ismine rastlanmaz. Şu halde, aynı gruplar için hem Türkmen hem de Yörük isminin kullanılması, Batı Anadolu bölgesi için söz konusu değildir (Gülten, 2008: 21-22). Dolayısıyla burada konar-göçerler için Yörük adının kullanılması kesin bir kabul görmüştür. Gündüz'e göre (2005: 19), bu durumu onların siyasi miraslarında aramak gerekmektedir. Ona göre, Osmanlı siyasi literatüründe Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri ile Ramazanoğlu, Dulkadiroğlu, Karamanoğlu beylikleri Türkmen kökenli olarak bilinmekte olup, Osmanlı hanedanı Türkmen kökenli olmasına rağmen, Türklüğü temsil etmekte ve Türk tabirini merkezi konuma yerleştirmektedir. Türkmen tabirini ise daha çok yukarıda belirtilen devlet ve beyliklerin etnik kimliği olarak tanımlamaktadır. Sonradan Osmanlı hakimiyetine geçen bu devlet ve beyliklerinin konar-göçer gruplarını ifade etmek için Türkmen tabiri kullanılmıştır.

Konar-göçerlerin Yörük ve Türkmen olarak isimlendirilmelerindeki bu farklılık onların iktisadi faaliyet sahalalarında da görülmektedir. Bu bağlamda, Yörükler daha çok belli bir sancağın sınırları dahilinde kendilerine tahsis edilmiş yaylak ve kışlaklar arasında konar-göçerlik etmişlerdir. Dar alanda yapılan hayvancılık, tarım alanlarına yakın bir ekonomik faaliyeti gerektirdiğinden, Yörükler yerleşik hayata daha yatkındır. Bundan dolayı, onların yerleşik hayata geçişleri hızlıdır. Öte yandan, Türkmenlerin yaylak ve kışlak sahaları birbirinden oldukça uzaktır. Bu yüzden, onların zirai faaliyetleri sınırlı olup, her ne kadar yerleşik hayata geçen cemaatler söz konusu da olsa bunların sayıları çok fazla değildir (Gündüz, 2003: 358). Dar alanda ziraatla uğraşmanın sonucunda, Yörükler ilerleyen dönemlerde yarı-yerleşik bir karakter kazanarak zirai faaliyetlerle daha çok uğraşmışlar ve bunun sonucunda da yerleşik hayata erken dönemlerde geçmişlerdir (Gülten, 2008: 23 vd).

Kütahya bölgesi barındırdığı konar-göçer nüfus itibarıyla dikkat çekicidir. Anadolu'nun fethini takip eden süreçte Batı Anadolu bölgesi Türklerle dolmuştu. Özellikle, XIII. yüzyıla gelindiğinde Anadolu'nun idaresinin Moğolların eline geçmesi ve Moğol baskısının Orta Anadolu'da şiddetli bir şekilde hissedilmesi, burada konar-göçer hayat süren pek çok kimsenin kitleler halinde Anadolu'nun batısına göç etmesine neden olmuştu. Coğrafyacı İbn Said'in XIII. yüzyılın ikinci yarısında Denizli bölgesinde 200.000, Kütahya bölgesinde ise 30.000 çadır göçebe halkın yaşadığını belirtmesi (Turan, 1997: 304), Batı Anadolu'nun ne denli bir nüfus yoğunluğuna ulaştığını ve bölgedeki nüfus hareketliliğini göstermesi bakımından mühimdir. Bu haliyle Batı Anadolu'nun bir "Türkmen Ülkesi" durumuna geldiği söylenebilir (Togan, 1981: 257). Nüfus yoğunluğunun etkisiyle, bölgede irili ufaklı pek çok Türkmen beyliği kurulmuştu. Konar-göçerler bir müddet beyliklerin bünyesinde yaşadıkdan sonra, beyliklerin Osmanlı Devleti tarafından ilhak edilmesi sonucunda, Osmanlı hakimiyetine girmişlerdi. Kütahya, Denizli ve Uşak'ı içine alan bölgede yaşayan konar-göçerler de bu cümleden olup, onlar Osmanlı hakimiyetine geçtikten sonra, farklı taifeler halinde yeniden yapılandırılmışlardı.

Kütahya Yörükleri hakkında çeşitli arşiv vesikalarında pek çok malumat bulunmakla beraber, yaşadıkları yerler, mali ve idari yapıları, yerleşik hayata geçişleri, nüfusları, taifeleri oluşturan cemaatler ve müstakil gruplara ait detaylı bilgilere tahrir defterlerinden ulaşılabilmektedir. Kütahya sancağına ait dört adet mufassal tahrir defteri bulunmaktadır. Bunlar TD 45, TD 49 ve iki ciltten oluşan TD 47 ve TD 48 numaralı defterlerdir. TD 45 numaralı defterin tarihi tam olarak tespit edilememiş olmakla birlikte, tahririn II. Bayezid (1481-1512) döneminde yapılmış olduğu kabul edilmektedir. TD 49 numaralı defter 1520, TD 47 ve TD 48 numaralı defterler ise 1571 tarihli (Gökçe, 2000: 4-7). Çalışmada mufassal tahrir defterlerinden başka icmal ve vakıf defterleri de kullanılmıştır. TD 438 numaralı icmal defteri 1530 tarihli. Bu defterin hazırlanmasında kullanılan mufassal defterin mevcut olmamasından dolayı, bahsedilen icmal defteri son derece kıymetlidir. Vakıf defterlerinin ilki Maliyeden Müdevver Defterler arasında bulunan MAD 262 numaralı defterdir. Defter 1512 tarihli. İkincisi TD 369 numaralı olup, 1520-1530 tarihleri arasında hazırlanmıştır. TD 560 numaralı son defter ise 1571 tarihli (Gökçe, 2000: 7-11). TD 47, TD 48 ve TD 560 numaralı defterler Kuyud-ı Kadime Arşivi'nde, diğerleri ise Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilmektedir.

Kütahya sancağına ait tahrirler defterleri diğerlerine nazaran bazı hususlarda farklılık göstermektedir. Buna göre, Batı Anadolu bölgesine ait tahrir defterlerinde koyun sahibi olan neferler "ayın" işareti ile gösterilmişken (Gülten, 2008: 3), Kütahya sancağına ait TD 45 ve TD 49 numaralı tahrir defterlerinde "göçer" (TD 49; 888), 1512 tarihli vakıf defterinde ise "Yörük" olarak belirtilmiştir (MAD 262: 151). Hamid sancağına ait tahrir defterlerinde de neferlerin bazılarının altına yine "Yörük" olarak not düşülmüştür (TD 994). Bu şekilde kaydedilen kişilerin, muhtemelen hiçbir zirai faaliyetle ilgilenmedikleri vurgulanmak istenmiştir (Arıkan, 1998: 85). Ayrıca, TD 45 ve TD 49 numaralı defterlerde Yörüklerin statüleri (çift, mücerred, göçer, bennak vs.) yazılmışken, TD 47 ve TD 48 numaralı defterlerde bu statülere yer verilmemiş, sadece nefer sayıları belirtilmiştir.

İDARİ VE MALİ YAPI

Osmanlı Devleti zamanında konar-göçerler devletin merkeziyetçi idare tarzı ile daima kontrol altında tutulmuş, sancak veya kaza statüsünde ya da belli bir sancağın sınırları dahilinde tımar veya has ünitesi içinde olmak üzere idari ve mali bir teşkilat çerçevesinde yapılandırılmışlardı (Şahin, 2006: 187). Bu idari ve mali organizasyon içindeki büyük gruplar Bozulus, Yeniil, Halep, Şam, Dulkadirli, Danişmendli, Atçeken, Karaulus Türkmenleri; Ulu Yörük, Karaca Koyunlu, Kütahya, Ankara, Bolu, Menteşe Yörükleri gibi hususi adlarla bilinmekteydi. Bu isimler, konar-göçerlere genellikle merkezi idare tarafından verilmiş olmasına rağmen, bunlar gelişi güzel isimler değildi. Onların isimlendirilmesinde yaşadıkları coğrafi saha, Osmanlı döneminden önce mensup oldukları Türkmen beylikleri ile önceki idari ve sosyal teşkilatın izlerini taşıyan "il" veya "ulus" gibi tabirler büyük rol oynamıştı (Orhonlu, 1987: 16; Şahin, 2006: 61). İl ya da ulus ismi altında gruplandırılan konar-göçer halk sırasıyla boy (taife), kabile, cemaat, oymak, mahalle, oba ve aile şeklinde bölümlere ayrılmıştı (Şahin, 1997: 256).

Kütahya sancağında yaşayan Yörükler genel olarak Kütahya Yörükleri olarak isimlendirilmekle beraber (Sümer, 1950: 515), sancakta bulunan Yörükler yakından incelendikleri zaman onların birbirinden farklı taifeler şeklinde teşkilatlandırıldıkları görülmektedir. Taifeleri oluşturan cemaatlerden başka her hangi bir taifeye tabi olmayıp da müstakil olarak hareket eden pek çok cemaat sancağın hemen hemen bütün kazalarına dağılmıştı. Akkeçili, Kılcan, Bozguş ve Müselleman-ı Toplu taifeleri Kütahya kazasında, Akkoyunlu ve Aşar taifeleri Uşak kazasında, Kayı ve

Çobanlar taifeleri ise Lazıkıyye kazasında tespit olunmaktadır. Kütahya sancağında bulunan taifelerden bazılarının devlet müdahalesi sonucunda oluşturulduğu anlaşılmaktadır (Emecen, 2001: 181). Bu tür düzenlemeler dağılmakta olan veya vergi kontrolü sağlamakta güçlük çekilen cemaatleri belli bir idari statüye bağlamak amacını taşımaktaydı (Gündüz, 2003: 25). Bu bağlamda, Avşar ve Çobanlar taifelerinin 1530 tarihinden sonra, Müselleman-ı Toplu taifesinin ise sadece son tahrirde görülmesi bu iddiayı kuvvetlendirmektedir. Bu yüzden, bahsedilen taifeleri tahrirlerin tamamında tespit etmek mümkün değildir. II. Bayezid döneminde hazırlanan tahrir defterinde taifelerin hiç birine ait bilgi yoktur. Avşar taifesi ilk olarak 1530 tarihinde görülmektedir. Keza, Müselleman-ı Toplu taifesi sadece 1571 tarihli defterde yer almaktadır. Akkeçili taifesi ise 1530 ve 1571 tarihli defterlerde görülmektedir. Yine, Çobanlar isimli cemaatlere 1520 tarihinde rastlanılmakla birlikte, taife 1530 tarihinde teşkil edilmiştir. Kayı, Akkoyunlu, Kılcan ve Bozguş taifeleri ise 1520 tarihli tahrirden itibaren tespit edilebilmektedir.

Türkmen teşekküllerinde boylar; boyu oluşturan cemaatlerin önde gelen ailelerinden, bey unvanı taşıyan birisinin idaresi altında bulunmaktaydı. Fakat, Yörük teşekküllerinde boy beylerine rastlanılmamaktadır. Yörüklerin yerleşik bir karakter göstermesi; yaylak ve kışlak mahallerinin dar alanda olması sebebiyle devlet kontrolünün sıkı bir şekilde sağlanması; genel itibarıyla has ve vakıf reyası olmalarından dolayı has eminleri ve vakıf zabıtlarının sıkı kontrolleri altında bulunmaları boy beylerinin olmamasının sebepleri arasında belirtilebilir. Bununla birlikte, taifelerin sonradan bir araya getirilen cemaatler tarafından oluşturulmuş olmasına da bunun nedenleri arasında sayılabilir. Yukarıda belirtildiği üzere, boy beyleri taifeyi oluşturan cemaatlerin önde gelen aileleri arasından seçilmekteydi. Sonradan ve suni bir şekilde bir araya getirilen cemaatlerin birinden bütün cemaatlerin kabul edebileceği bir bey çıkarmanın zorluğu ortadadır. Diğer taraftan, Yörük taifelerinin idaresinde cemaatlerin yönetiminde etkili olan kethüdaların ön plana çıktıkları düşünülebilir. Nitekim, 1520 tarihinde Ölçekçiler cemaatinin Yörük-ı Bozguş'a kethüdalık yapmış kişilerin akrabaları olduğu yönündeki bilgi dikkat çekicidir. Bu bilgiden hareketle, bahsedilen kethüdaların Bozguş taifesinden sorumlu olduğu anlamı çıkartılabilirse de (TD 49: 70), bunun başka kaynaklarla da desteklenmesi gerekmektedir.

Osmanlı Devleti konar-göçerlerin yönetiminde etkili bir rol oynamak için büyük grupları sancak veya kaza idaresi şeklinde teşkilatlandırmıştı. Konar-göçerlerin kaza haline getirilmesi için, taifelerin önemli bir nüfus oranına ulaşması gerekmektedir. Kaza statüsünün en belirgin özelliği ise belli bir merkezi olmaksızın, ya aşiretin yaşadığı bölgenin ismini ya da aşiretin ismini alan kazada konar-göçerlerin hukuki işlerine bakması için müstakil bir kadı tayin edilmesiydi (Şahin, 2006: 198). Kütahya sancağında da bahsedilen taifelerden bazıları kaza itibarıyla oluşturulmuştu. Bu cümleden olarak Bozguş, Akkeçili ve Kılcan isimleriyle Yörük kazalarının teşkil edildiği, kadılarına yollanan emirlerden anlaşılmaktadır. 1604 tarihli bir belgeden anlaşıldığı kadarıyla Bozguş ve Kılcan, Kütahya kazasından ifraz edilerek müstakil birer kadılık haline getirilmişti. Belgeye göre, toprak kadıları yerleşik Yörüklerin davalarına kendilerinin bakması gerektiği gerekçesiyle Bozguş ve Kılcan kadılarıyla anlaşmazlığa düşmüşler, bunun üzerine Bozguş ve Kılcan kadıları onları merkezi hükümete şikayet etmişlerdi. Gelen emirde toprak kadılarının Yörüklerin davalarına bakamayacakları belirtilerek, onların hukuki davalarının kendi kadıları tarafından görülmesi gerektiği belirtilmişti (Gökçen, 1946: 72). 29 Aralık 1648 tarihinde Bozguş kadısına yollanan başka bir belgeden ise kazaya mensup 100 hanelik bir nüfusun perakende olarak dağıldıkları ve perişan oldukları anlaşılmaktadır (MAD. 2773: 22). Yine, 11 Ocak 1649 tarihinde Akkeçili kadısına yollanan bir belgeye rastlanılmaktadır. Belgeye göre, Akkeçili Yörüklerinin avarız vergileri Akkeçili kadısı tarafından toplanmaktayken, bu sefer onların dağıldıkları kazaların kadıları tarafından toplanmak istenmişti. Akkeçili kadısı bu durumu merkezi hükümete bildirmekteydi (MAD 2773: 25; Ayrıca bkz. MAD 2773: 102; MD 41: 67/145; MAD 2940: 15).

Kütahya sancağında yaşayan taifelerin gelirleri has, zeamet ve tımar olarak tasarruf edilmişti. Ayrıca, vakıf reyası olan gruplar da söz konusuydu. Taifelerin has reyası olarak tercih edilmelerinin en önemli sebebi vergilerinin yüksek olmasıydı (Şahin, 2006: 187). Bu cümleden olarak, Akkeçili taifesinin geliri 1530 tarihinde padişah hassı, 1571 tarihinde şehzade hassı olarak tasarruf edilmişti (TD 438: 22; TD 47: 392b). Yine, Kayılar 1530 tarihinde sancak beyine gelir olarak kaydedilmişken, 1571 tarihinde padişah hasslarına dahil edilmişti (TD 438: 123; TD 47: 324b). Çobanlar taifesinin geliri 1520 tarihinde Kütahya sancağı mir-livası ile Anadolu beylerbeyi arasında paylaşılmaktaydı. 1571 tarihinde ise padişah hassı ve tımar olarak iki eşit parçaya bölünmüştü (TD 49: 766; TD 48: 156b). Müselleman-ı Toplu taifesi ile Şeyhli kazasında bulunan Ali Haddad ve ona bağlı olan Hoca Fakihli cemaatleri de padişah hassları arasındaydı (TD 47: 368a; TD 48: 262b-263b). Bozguş taifesinin geliri sancak beyine bırakılmıştı (TD 49: 51; TD 438: 18; TD 47: 331b). Akkoyunlu taifesi 1520 ve 1530 tarihlerinde sancak beyine gelir kaydedilmişti. Fakat, 1571 tarihinde padişah hassı haline getirilmişti (TD 49: 36; TD 438: 64; TD 47: 314b). Taşıl,

Harhır, Çivril, Bağırca, Vasallı, Burusa, Homa, Bayad, Köpek Oğlanları, Engerek cemaatlerinin gelirleri ise zeamet olarak ayrılmıştı (TD 438: 17; TD 45: 250, 278, 305, 306, 310, 367-377).

Sancakta bulunan Yörükler arasında önemli miktarda vakıf reayası da bulunmaktaydı. Nitekim, 1512 tarihinde 361 neferden oluşan bir nüfus vakıf reayası olarak tespit edilmişken (MAD 262: 122, 141, 158, 241, 410, 451), bu sayı 1520-1530 tarihleri arasında hazırlanan tahrir kayıtlarında 1462 nefer olarak tespit olunmuştur. Evkaf defterinden anlaşıldığı üzere, Yörüklerin gelirleri büyük oranda Germiyan Oğlu Süleyman Şah (Cevdet Evkaf, 21706) ile Sultan Selim vakıflarına aitti. Gediz kazasına bağlı Alınçsu, Sazanos nahiyesine tabi Hisar, Simav kazasına bağlı Yenice karyelerinde yaşayan Yörüklerle Altıntaş nahiyesinde bulunan Handal ve Gölve cemaatlerinin gelirleri Germiyan Oğlu Süleyman Şah evkafına; Honaz kazasına tabi Kamuk (?), Selendi kazasına tabi Kuru Orman, Kula kazasına tabi Söke, Çayırca ve Kara Halil, Küre kazasına tabi Keklik, Uşak kazasına tabi Ulu Köpek (?) karyelerinde yaşayan Yörükler ile Uşak kazasında bulunan Toğuçlu ve Ak Koyunlu cemaatleri Sultan Selim evkafına bağlıydı (TD 369: 195, 196, 201, 202, 236, 251, 319, 326, 329, 338, 339, 340 ve muhtelif sayfalar).

Cemaatlerin has veya vakıf reayası olarak kaydedilmiş olması, onların lehine bir uygulamaydı. Böylece bu gruplar dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı koruma altına alınmışlardı (Şahin, 2006: 188). Fakat, bu tür tedbirlere rağmen devlet görevlileri ile Yörükler arasındaki sorunların önüne geçildiği söylenemez. Vergilerin toplanması sırasında emin ve amillerle cemaat üyeleri arasında sık sık çatışmalar yaşanmıştı. Cemaatlerden vergi toplamaya gelen emin ve amillerin ellerinde daha önceden hazırlanmış sayımlarla ilgili belgeler olurdu. Fakat, vergilerin sağlıklı toplanabilmesi için yeni bir sayımın yapılması şarttı. Böylelikle, vergiye esas teşkil eden nüfusun ve hayvanların sayıları tespit edilirdi. Sayımdan sonra cemaat üyelerinin ve vergi tahsildarlarının yapılan sayım üzerinde anlaşmaları gerekiyordu. Bazen, her iki taraftan birinin itirazları sonucunda aralarında anlaşmazlık çıkabiliyordu (Hikari-Şahin 2007: 42). Kütahya Yörükleri ve devlet görevlileri arasında vergi toplanması sırasında yaşanan pek çok olay mühimme ve ahkam kayıtlarına yansımıştır. Örneğin Pazarganlı, Akçe Koyunlu ve Arıklı cemaatleri kendilerinden fazla vergi almak isteyen emin ve amillerini şikayet etmişlerdi. Merkezi hükümet onların itirazlarını değerlendirerek haksız yere vergi toplamaya çalışan görevlileri sert bir şekilde uyarılmıştı (MD 41: 2/4; MD 41: 475/1019; MAD 2947: 83).

SOSYAL YAPI

Yukarıda bahsedilen taifelerden başka Gediz, Uşak, Geyikler, Şeyhli, Kula, Simav, Selendi, Lazıkıyye, Kütahya, Küre, Eğrigöz, Honaz ve Gököyük kazalarında da Yörükler tespit olunmaktadır. Bu cümleden olarak Köseler, Günişe, Yumrutaş, Hisar Yakası cemaatleri Gediz kazasında; Homa, Bayad, Harhır, Engerek, Gözsüzler, Geyikler, Karaca Şeyhli, Köpek Oğlanları, Kelef, Malar, Tuzcuyan, Has, Yakup Ece cemaatleri Geyikler kazasında; Köpekli (?), Deli Kara, Divane Kara, Çevik cemaatleri Kula kazasında; Taşil, Küre, Bosna cemaatleri Selendi kazasında; Sivaslı, Ak Keçili, Bağırca, Alayundlu, Avşar cemaatleri Uşak kazasında; Ali Haddad, Çivril, Vasallı, Harhır, Kızıl Depe, Burusa, Poladlı, Budak, Hoca Fakihli cemaatleri Şeyhli kazasında; Beymişli, Hızır Haddad, Temlili cemaatleri Honaz kazasında; Aydos, Akıncı, Seyyid Ebu'l-Vefa cemaatleri ise Lazıkıyye kazasında yaşamaktaydı.

Taifelerin bulunduğu kazalar itibara alınmazsa, kazalar içinde en fazla Yörük nüfusu 1457 neferle Kula kazasında tespit edilmektedir. Buna mukabil Eğrigöz, Honaz ve Gököyük kazalarında Yörük nüfusu oldukça azdı. Kazalarda yaşayan Yörükler genel itibarıyla yerleşik hayata geçmişlerdi. Örneğin, Kula kazasında bulunan Yörüklerin 1291'i 1571 tarihi itibarıyla çeşitli köylerde sakındı. Bilindiği gibi, XVI. yüzyılda Batı Anadolu Yörükleri arasında yerleşme oranı oldukça fazlaydı. Örneğin, Aydın sancağında bulunan Karaca Koyunlu taifesinin %50'si, Saruhan ve Karasi sancaklarında yaşayan Yörüklerin ise %80'i yerleşik hayata geçmişti (Gülten, 2008: 115, 118, 119).

Kütahya Yörükleri arasında özellikle Kayı taifesine tabi cemaatler ile kazalarda müstakil olarak yaşayan Yörükler arasında yerleşme oranı oldukça fazlaydı. Bununla birlikte, yerleşik hayata geçen grupların sürekli Yörük olarak zikredilmeleri dikkat çekicidir. Yerleşik hayata geçtikleri açıkça kaydedilen cemaatler için dahi bu husus söz konusuydu. Mesela, Geyikler kazasında bulunan Boz Samed cemaati yerleşik hayata geçmiş ve cemaat üyeleri toprak tasarruf etmeye başlamış olmasına rağmen, hala Yörük olarak yazılmaya devam edilmisti (TD 45: 401; TD 49: 948; TD 48: 217b). Gelirleri has olarak tasarruf edilen cemaatlerin yerleşik hayata geçmelerine rağmen, Yörük olduklarının vurgulanmasının altında yatan sebep has gelirlerinin azalmamasıydı (Gülten, 2008: 29). Fakat, müstakil grupların yerleşik hayata geçmelerine rağmen, Yörük olduklarının vurgulanması onların geçmişlerine dair yapılan bir

atıftan ibaret olmalıdır. Ayrıca, bu durumu Osmanlı Devleti'nin toplum düzenini korumaya yönelik anlayışının bir ürünü olarak da yorumlamak mümkündür (Genç, 2000: 48-49).

Yerleşik hayata geçen Yörüklerin yeni köyler teşkil etmek yerine hali hazırda bulunan köylere yerleştikleri anlaşılmaktadır. Bu itibarla, Yörükler reaya ile birlikte aynı köyleri paylaşmışlardı. Bundan dolayı, özellikle 1530 tarihli tahrirde, köylerde yaşayan Yörüklerin nüfusları bazen ayrıca verilmemiş, reaya ile birlikte kaydedilmişti. Keza, bu durum vergileri için de söz konusuydu. Nüfusun ve vergilerin ayrı ayrı verilmemesinin sebebi her iki hayat tarzı arasında belirgin bir farkın olmamasından ileri gelmiş olmalıdır. Her iki grup da ekonomik faaliyet olarak hem ziraatla hem de hayvancılıkla meşgul olmuşlardı. Köy arazisi içinde bulunan yaylaklara her iki grup da koyunlarını çıkartmakta, yine köy arazisi her iki grup tarafından da tasarruf edilmekteydi. “*Resm-i zemin-i Yörükan*” başlığı altında kaydedilen vergiler Yörüklerin de köy arazisi içinde ziraatla uğraştıklarını göstermektedir. Örneğin, Kula kazasının Manendli köyünde bulunan Yörükler ile Gököyük kazasının Güllü köyündeki Yörükler zemin vergisi ödemişlerdi (TD 48: 53a ve 86a).

Zirai faaliyetlerde bulunmak sadece yerleşik hayata geçmiş Yörüklere mahsus bir özellik değildi. Konar-göçer cemaatler arasında da çift, nim çift ve zemin tasarruf eden kişiler vardı. Mesela, Şeyhli kazasına tabi Harhır cemaati 1571 tarihinde resm-i zemin ödemişti (TD 48: 252b). Ayrıca, cemaatin koyunları olmadığı için Şeyhli ovasında ziraatla uğraştıkları kaydedilmişti (TD 45: 306; TD 49: 888). Yine, Vasallı cemaatine mensup neferler çift, nim çift ve bennak (TD 45: 305), Kızıl Depe cemaatine mensup neferler çift vergisi ödemişlerdi (TD 45: 319). Uşak kazasında bulunan Akkeçili cemaati üyeleri buğday, arpa ve bostan ürünleri yetiştirmişlerdi (TD 49: 637). Bu haliyle, yerleşik ve konar-göçer hayatın iç içe geçmiş olduğu ifade edilebilir. Özellikle, aynı grupların farklı tahrirlerde karye ve cemaat olarak kaydedilmiş olması bu tespitemizi kuvvetlendirmektedir. Örneğin, Kayı taifesine tabi İğdeli, Kulaş, Karaca Kaya, Karacalu, Güricen (Gürcen), Kürekçiler ilk tahrirlerinde karye olarak kaydedilmişken, son tahrirde İğdeli, Kulaş, Karaca Kaya, Karacalu, Güricen ve Kürekçi cemaat olarak karşımıza çıkmaktadır (TD 49: 123-135; TD 438: 49-50; TD 47: 324b-330b). Yine, Gediz kazasında bulunan Yumrutaş ilk tahrirde cemaat, sonraki tahrirde ise karye olarak kaydedilmişti (TD 45: 92; TD 47: 287b). Cemaatlerin farklı tahrirlerde bu şekilde kaydedilmiş olması onların kendi isimleriyle köyler teşkil ettikleri, fakat zamanla köylerini terk ederek konar-göçer hayata döndükleri şeklinde izah edilebilir. Bu durum sadece Kütahya Yörükleri ile de sınırlı değildi. Bu şekildeki geri dönüşler Menteşe sancağı Yörükleri ile Karaca Koyunlu Yörüklerinde de görülmekteydi (Gülten, 2008: 112).

TAİFELE VE MÜSTAKİL GRUPLAR

TAİFELE

Kütahya sancağında Kayı, Avşar, Müselleman-ı Toplu, Akkoyunlu, Akkeçili, Çobanlar, Kılcan ve Bozguş taifeleri bulunmaktaydı. Bahsedilen taifelere tabi cemaatler ile bunların nüfusları ve vergileri şu şekildeydi:

Kayılar

Kütahya sancağında Oğuz boy isimli taife ve cemaatlere rastlanılmaktadır. Bölgede Kayı ve Avşar taifelerinden başka Alayundlu ve Bayad isimli cemaatler de görülmektedir. Kütahya sancağından başka Menteşe sancağında da Kayı isimli bir taife bulunmaktaydı (TD 61: 24; TD 110: 29a). Kayıların daha çok Batı Anadolu'da Yörükler arasında temsil olunmaları onların Anadolu'nun ilk fetihlerinden itibaren Anadolu'ya geldiklerini ve bölgenin iskanında önemli bir rol oynadıklarını göstermektedir (Gündüz, 2009: 33). Kayı taifesi genel olarak Lazıkıyye kazasının Aydos, Kaşı Yenice ve Alaşehir nahiyelerine dağılmıştı. Taifenin bazı kolları ise Kula, Şeyhli ve Uşak kazalarındaydı. Kayı taifesinin önemli bir kısmı yerleşik hayata geçmişti. Fakat, Kayıların sakin oldukları köylerin zamanla farklılaştıkları görülmektedir. Mesela, Sırt Sarayı, Çakırlar, Mansurlu, Leşkeri, Aydos, Manendli, Ortakçı, Manaz, Köprücük, Çuka, Emirli, Gögezler, Yazırlı, İlyalar gibi pek çok karye tahrirlerinde sadece bir kez geçmektedir. Bu durum bahsedilen karyelerde bulunan Kayı nüfusunun azlığı ile bağlantılı olmalıdır. Nitekim, Çakırlar, Çuka, Hayreddinli, Leşkeri, Manaz, Ortakçı, Sığırtaçlı, Yazır gibi köylerde Kayı nüfusu oldukça azdı. Zamanla burada yaşayan Yörüklerin ortadan kalkması sonucunda Kayılardan söz edilmemiş olabilir. Zira, Hamid sancağının Balçıklar karyesinde yaşayan 1 neferin ölmesi üzerine burada Yörük nüfusunun kalmadığı belirtilmişti (TD 994: 245). Taife içinde Köpek (?), Bahar, Boz Kaya, Temlili, Toğullu, Girmir, Göller, Kürekçi, Sir Kaya, Şeyh Davudlu, İğdeli, İshaklar, Hacı İvazlar, Güricen (Güricen), Kulaş, Karacalu, Karaca Kaya ile Alaşehir, Uşak ve Kula kazalarında perakende olarak kaydedilen

cemaatler bulunmaktaydı. Taifenin nüfusu 1520 tarihinde 994, 1530 tarihinde 1342 ve 1571 tarihinde 1030 neferdi. Nüfustaki bu değişimin sebebi cemaatlerin tahrirlere göre farklılaşmasından ileri gelmekteydi. Cemaatlerin 1530 ve 1571 tarihlerinde toplam geliri ise 42.000 akçeydi (TD 49: 123-135; TD 438: 49-50; TD 47: 324b-330b).

Cemaat Adı	Sakin olduğu yer	1520	1530	1571
-	Karaca Kaya	23	-	-
-	Sendellü (ve Sufi Ramazanlı)	5	7	-
-	Sırt Sarayı	18	-	-
-	Çakırlar	2	-	-
-	Mansurlu	7	-	-
-	Leşkeri	3	-	-
-	Aydos	-	-	-
-	Manendli	18	-	-
-	Ortakçı	4	-	-
-	Manaz	1	-	-
-	Şeyhler	19	19	-
-	Köprücük	17	-	-
-	Kara Yakub	41	58	-
-	Sarı Mihmadlı	132	189	160
-	Kavalaş/ Kulaş	18	29	-
-	Çuka	6	-	-
-	Kürekçi	61	-	-
-	Emirli	22	-	-
Köpek	-	24	-	-
-	Baharlar	20	27	17
-	Beşirli	25	83	78
-	Yanıklar	51	-	-
Bahar	-	24	-	-
Boz Kaya	-	32	-	-
Temlili	-	6	-	-
Toğullu	-	2	-	-
Girmir	-	60	-	-
Kayı	-	31	-	-
-	Güney	10	9	-
-	Azizler	14	52	55
-	Gögezler	9	-	-
-	İğdeli	14	51	-
-	Yazır	6	-	-
Göller	Şeyhli kadılığında mütemekkinlerdir.	60	-	-
Kayı	-	73	-	-
-	Kara Kaya	-	61	-
-	-	-	-	-
-	İlyalar	-	11	-
-	Kelef (Alanı)	37	67	78
Kürekçi	-	-	46	26
Sir Kaya	-	-	81	-
-	Karacalı	-	3	-
Şeyh Davuldu	-	-	22	6
-	Güricen	-	29	-
-	Müstecablı	-	24	-

-	Güllü	-	15	-
-	Bahadırlı ve Gökçe Taş	-	15	6
-	Hayreddinli	-	6	-
-	Gümar (Yörükân-ı Perakende. Liva-i Aydın)	-	11	-
-	Köseler	-	9	-
Kayı el- müteferrik	-	-	39	-
-	Sarılar	-	54	91
Yörükân	Şeyhli	-	40	-
Yörükân	Uşak nahiyesi	-	17	-
Yörükân	Kula kazası	-	28	-
-	Karye-i Yörükân-ı Uşak	-	20	-
-	Kara Yunak	-	32	-
-	Sığirtmaçlı	-	6	-
Perakende-i Kayı	Alaşehir	-	12	-
Hacı İvazlar	-	-	-	20
-	Karaca Ömer	99	130	96
İğdeli	-	-	-	22
İshaklar	Şeyhli kazası	-	-	53
Gürcen	-	-	-	20
Kulaş	-	-	-	19
Karacalı	-	-	-	4
Karaca Kaya	-	-	-	83
Perakende-i Alaşehir	-	-	-	12
-	Kara Boyalık	-	-	123
Perakende-i Kayı	-	-	-	29
Perakende-i Kayı	-	-	-	24
-	Turali	-	40	8
Toplam		994	1342	1030

Avşarlar

Avşar taifesi ise Kayı taifesine nazaran oldukça küçüktü. Yörükler arasında Avşar isimli başka bir cemaate ise Aydın Yörükleri arasında rastlanılmaktaydı (TD 166: 470). Uşak kazasında II. Bayezid dönemine ait tahrir ile 1520 tarihli tahrirde rastlanan Avşarlar henüz bir taife olarak kaydedilmemişti. İlk olarak 1530 tarihinde tespit edilen taife 4 cemaatten ibaretti. Taifeyi oluşturan cemaatler Avşar, Musacalar, Öksüzler*ve Hoca Fakih isimlerini taşımaktaydı. Cemaatlerin tamamı konar-göçer hayata devam etmekte olup, taifenin nüfusu 1530 tarihinde 269, 1571 tarihinde 278 neferdirdi. Taifenin geliri ise 1530 tarihinde 6892, 1571 tarihinde 6800 akçeydi (TD 438: 65; TD 48: 326a-327a).

Cemaat	1530	1571
Avşar	85	66
Musacalar	57	56
Öksüzler	63	102
Hoca Fakih	64	54
Toplam	269	278

Müselleman-ı Toplu

Bu taifenin top çekmek, yol açmak, zahire nakletmek türünden görevleri yerine getiren müsellemlerle (Sertoğlu, 1986: 234), ilgili olup olmadığına dair tahrir defterlerinde herhangi bir bilgiye tesadüf edilmemiştir. Bununla birlikte, isimlerinden hareketle taifenin müsellemler grubları arasında bulunması kuvvetle muhtemeldir. Keza, Manisa sancağında Ellici adıyla bilinen pek çok Yörük cemaati bu tür hizmetleri yerine getirmekle mükellefti (TD 125: 70b-153a). Yukarıda da belirtildiği üzere, adı geçen taife sadece son tahrirde karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı, taifenin 1530 tarihinden sonra bölgede bulunan cemaatlerin bir araya getirilmesi sonucunda devlet müdahalesiyle oluşturulduğu söylenebilir. Özellikle, taifeyi oluşturan cemaatlerden pek çoğunun diğer taifeler arasında bulunması bu iddiayı kuvvetlendirmektedir. Müselleman-ı Toplu taifesine tabi cemaatlerin tamamı konar-göçer olarak kaydedilmişti. 1571 tarihi itibarıyla taifenin nüfusu 1338 nef'er olup, hasılı ise 40.000 akçeydi (TD 47: 368b-376a).

Cemaat Adı	1571
Öksüzler	121
Lekdere	102
Darıcı	22
Karalar	53
Satılmış	20
Kara Çöplü	51
Kara Kasım	38
Köseler	41
Seydi Obası	25
Eyvili	62
Mamıtlar	9
İsrailler (?)	50
Amedler	9
Denizli	7
Perakende-i Müselman-ı Toplu	14
Yahyalı	82
Sirmedler (?)	10
Gökçeler	3
Gök Musa	56
Bektaşlar	6
Sarı Ömer	28
Çomar	76
Kara Bahşi	145
Kobaş	176
Erneli	30
Ekçiler	13
Yenice Bayram Beyler	89
Toplam	1338

Akkoyunlu

Konar-göçerler arasında Akkoyunlu ismini taşıyan pek çok cemaat bulunmaktaydı. Muhtemelen, bu isim onlara besledikleri koyunların renginden dolayı verilmişti (Halaçoğlu, 2003: 103; Çay, 1990). Akkoyunlu isimli cemaatlere Karahisar-ı Sahip, Aydın ve Sultanönü sancaklarında da rastlanılmaktadır (TD 147: 387-391; TD 8: 613; TD 145: 41a). Akkoyunlu taifesini oluşturan cemaatler genel itibarıyla aynı kalmış olup, tamamı konar-göçer hayata devam etmiştir. Taifenin nüfusu 1520 tarihinde 1425, 1530 tarihinde 1597 ve 1571 tarihinde 1760 neferdir. Nüfusun son tahrirde artmış olmasında taifeye Ali Fakih, Öksüzler ve Alayundlu cemaatlerinin dahil edilmesi etkili olmuştur.

Taifenin geliri ise 1520 tarihinde 61.000, 1530 ve 1571 tarihlerinde 68.000 akçeydi (TD 49: 36-49; TD 438: 64; TD 47: 314a-323b).

Cemaat Adı	1520	1530	1571
Veled-i Gökez	41	45	91
Zinetler	76	65	83
Bey Timurlu	87	107	120
Selmanlu	26	27	40
Sarı Danişmendli	37	41	49
Elsizler	148	188	57
Şeyh Çalabvermiş	89	86	89
Hızır Fakih	84	91	78
Kesmikler	139	172	287
Güzeller	30	38	43
Sülekler	48	49	58
Ahmedli (TD 47'de Devlethan cemaatiyle kaydedilmiş olmasına rağmen, nüfusları belirtilmiştir.)	37	43	91
Durud Alisi	50	44	58
Turgud Fakih	26	27	20
Deli Musalı	165	165	185
Çalabvermiş	58	64	55
Veled-i Devlethan	51	55	29
Sevinçler	116	173	21
İlyaslı	117	117	50
Ali Fakih	-	-	42
Öksüzler	-	-	201
Perakende-i Alayundlu	-	-	13
Toplam	1425	1597	1760

Akkeçili

Akkoyunlu ismi gibi Akkeçili ismi de, muhtemelen onların besledikleri keçilerin renginden dolayı kullanılmıştı (Halaçoğlu, 2003: 103; Çay, 1990). Akkeçili isimli cemaatler Aydın sancağında bulunan Yenişehir Yörükleri arasında da tespit olunmaktadır (TD 148: 662-663; TD 144: 30b-312a). Taifeyi oluşturan cemaatler tahrirlerde farklılık göstermektedir. Özellikle, 1571 tarihinde pek çok cemaat Akkeçili taifesine dahil edilmişti. Akkeçililer de konar-göçer hayata devam etmekte olup, yerleşik hayata geçen cemaat yoktu. Akkeçili cemaatleri içerisinde bulunan Yapağılar, Esedullah Baba'nın yakınlarıydı. Bahsedilen kişinin "Baba" olarak zikredilmesinden hareketle onun bölgenin İslamlaştırılmasında rol oynayan bir derviş olduğu söylenebilir (Barkan, 1942). Taifenin nüfusu 1530 tarihinde 2951 ve 1571 tarihinde 2923 neferd. Taifenin geliri ise 1530 tarihinde 22.000, 1571 tarihinde 61.711 akçeydi (TD 438: 22-23; TD 47: 392b-408a). 1573 tarihli bir belgeye göre, Akkeçili cemaatlerine mensup bazı kişiler Banaz nahiyesinde bir hamamı basmışlardı. Bunların yakalanarak Kıbrıs'a sürülmesi emredilmişti (MD 19: 169/353).

Cemaat Adı	1530	1571	Açıklama
Ağaççıyan	213	296	TD 47'de 22 nefer Tetimme-i Ağaççıyan olarak kaydedilmiştir.
Arablar	117	88	-

İrılğanlı	65	101	-
Eslemez	59	50	-
Yoğurtçular	222	215	-
Çoğa	75	74	-
Çöpler	133	57	-
Kaya Beyli	220	-	-
Hayırban (?)	75	-	-
Köleler	71	-	-
Kör Sinan	35	22	-
Çivril	60	66	-
Kiçi Hızır	40	-	-
Mihmad	39	-	-
Darı Yemez	64	82	-
Gök Sevindik	67	-	-
Dua Timur	37	52	-
Divane Hoca	48	78	-
Divane Timur	46	44	-
Sarı Hacılar	40	57	-
Badırğa	46	26	-
Sağırlar	40	34	-
Danişmend Oğlanları	17	-	-
Kumarı	72	80	-
Kendirekçiler	128	68	-
Dere Viran	78	97	-
Hallaç Timur	42	34	-
Karaca Ömer	24	41	-
Ayucalar	183	67	-
İstemiler	43	25	-
Bargir	68	-	-
Perakende-i Kaza-i Uşak	16	-	-
İlçi	38	25	-
Yapağılar	35	24	TD 47'de Tetimme-i Yapağılar olarak kaydedilmiştir.
Mürsellü	28	-	-
Sığırcılar	30	-	-
Yapağılar	67	98	Esedullah Baba'nın taallukatıdır deyî kaydolunmuş.
Kapak	142	-	Çelebi defterinde hariç kalıp amma Mevlana Sarı Seydi defterinde Yörükân-ı Manavgat deyî kaydolmuş. Şimdiki halde Cemaati Akkeçili ile hass-ı padişahiye zapt olur imiş.
Karacalı	47	-	-
Pazarganlı	81	183	-
Perakende-i Ak Keçili	-	49	-
Yarşehir	-	79	-
Kutlu Beyli	-	106	-
Gencü Hızır	-	33	-

Gök Güvendik	-	80	-
Çarman	-	16	-
Güneli	-	79	-
Koz Viran	-	14	-
Sak	-	256	-
Köseler	-	47	-
Sarı İvazlı	-	63	-
Karasiler	-	5	-
Dimal	-	12	-
Toplam	2951	2923	

Çobanlar

Kütahya sancağında bulunan bir diğer taife ise Çobanlar'dı. Çobanlar isimli cemaatlere Saruhan ve Menteşe sancaklarında da rastlanılmaktadır (TD 165: 567, 701; TD 61: 111). Ayrıca, Karaca Koyunlu Yörükleri arasında Çobansalar isimli bir cemaat mevcuttu (Gülten, 2009: 203). Çobanlar 1520 tarihinde iki cemaat olarak görülmektedir. Tahrir defterlerinde Kaşı Yenice nahiyesine tabi cemaatlerden birinin Saruhan sancağında bulunduğu belirtilmiştir. Diğer cemaat ise Alaşehir'de sakindi. Kayı ve Çobanların aynı bölgede bulunmaları dikkat çekici bulunmuştur. Emecen'e göre (2001: 181) Kayı ve Çobanların aynı bölgede bulunmaları Kayı boyundan geldiği kabul edilen Osmanlı beyliğinin kuruluşunda onların Çobanoğulları'na bağlı olarak uç bölgelerde faaliyet göstermiş oldukları iddiasının tarihi bir delildir. Bu açıklamadan hareketle, Çobanlar isimli cemaatlerle Çobanoğulları arasında bağlantı kurulmasını sağlayacak her hangi bir belge olmamakla birlikte, Çobanlar isimli cemaatlerin Çobanoğulları'nın bakiyeleri olması ihtimal dahilindedir. Taifenin nüfusu 1520 tarihinde 225, 1530 tarihinde 418 ve 1571 tarihinde 452 neferdir. 1520 tarihinde nüfusun az olmasının sebebi taifenin henüz teşkil edilmemiş olmasıdır. Taifenin hasılı ise 1530 tarihinde 8.350, 1571 tarihinde 16.000 akçeydi. (TD 49: 766,767; TD 438: 53; TD 47: 154b-156b).

Cemaat Adı	Nam Diğeri	Açıklama	1520	1530	1571
Çobanlar	Çobanlar ve Akbayır	Alaşehir'de sakinlerdir.	161	14	9
Çobanlar	-	Liva-i Saruhan'da olur.	64	67	76
Aslancıklar	-	-	-	96	109
Eymirler	-	-	-	57	51
İri bıyıklı	-	-	-	32	25
Yol Beyli	-	-	-	66	80
Umurlu	-	-	-	40	61
Davudlar	-	-	-	46	41
Toplam			225	418	452

Kılcan

Kütahya sancağında bir diğer önemli Yörük taifesi Kılcan'dı. Yörükler arasında Kılcan isimli cemaatlere Hamid ve Teke sancaklarında da rastlanılmaktadır. Ayrıca Uşak kazasında Kılcan isimli bir köy mevcuttu (TD 30: 55; TD 50: 50b; TD 45: 227). Bahsedilen köyün Kılcan cemaatleri tarafından kurulmuş olması kuvvetle muhtemeldir (Özdeğer, 2001: 332). Taifenin nüfusu 1520 tarihinde 1978, 1530 tarihinde 1874 ve 1571 tarihinde 2245 neferdir. 1571 tarihinde taifenin nüfusunun artmasında ilk tahrirde yer almayan pek çok cemaatin zamanla taifeye dahil edilmesi yatmaktadır. Bu durum cemaatlerin tahrir sırasında tespit edilememesi veya taifeye sonradan dahil edilmeleriyle ilgili olmalıdır. Hüseyin Beyli, Ak Çamaş, Avunduklar, Küçük Çakırlar cemaatlerine tabi grupların görülmesi ise nüfus artışı nedeniyle cemaatlerin parçalandıkları şeklinde izah edilebilir. Taifenin hasılı 1530 ve 1571 tarihlerinde 125.000 akçeydi (TD 49: 100-121; TD 438: 19-20; TD 47: 377b-391b).

Cemaat Adı	1520	1530	1571	Açıklama
Çakırlar	314	-	-	TD 49'da iki tane Çakırlar cemaati var. Bunlar sonraki defterlerde Küçük ve Büyük Çakırlar olarak karşımıza çıkmaktadır.
Kaya Bayadlar	17	-	-	-
Yörük Özü	16	24	30	-
Ürkürden	102	-	120	-
Saka(r)lar ma'a Mürselli	82	83	-	-
Buğday	45	91	140	-
Kaya Beyli	37	-	25	-
Kebeler	25	15	17	-
Kara Koçlar	30	44	17	-
Kotaklar	16	-	-	-
Poladlı	47	38	82	-
Kobaş	45	22	-	-
Çamaş	144	-	-	-
Kara Çamaş	73	62	-	-
Hüseyin Beyli	122	140	117	-
Kara Hızırlı ma'a Kısacıklar	25	64	55	Kara Hızırlı cemaati TD 49'da müstakil olarak kaydedilmişken, TD 438 ve TD 47'de Kısacıklar cemaatiyle birlikte kaydedilmiştir.
Kısacıklar	37	-	-	-
Kı(r)zıl Umur	40	49	41	-
Çakırlar	62	-	-	-
Dünderli	95	-	-	-
Arıklar ma'a Sarı Nuri	83	58	56	-
Karacalar ma'a Kayalar	58	27	27	-
Dolaklı	22	32	49	-
Bektaşlar	16	9	25	-
Avunduklu	41	28	23	-
Evhadlar ma'a Hallaç Timur	23	40	31	-
Mürselli	12	-	-	-
Tatar	38	-	-	Perakende-i Osmanili
Kemanine	31	18	24	-
Sarı Ömer	25	15	29	Perakende-i Osmanili
Ağsak Nasuhlar	12	-	-	Perakende-i Osmanili
Şehidli	82	82	79	-
Çomar	110	98	25	-
Kara Bahşiler	19	-	-	-
Ak Çamaş	-	186	131	-
Küçük Çakır	-	101	196	-
Büyük Çakır	-	67	131	-

Hayran	-	89	144	Büyük Çakır'a tabi.
Koca Beyli	-	11	-	-
Boz Turgud	-	28	25	-
Ağsaklar	-	16	-	-
Solaklar	-	16	8	-
Soranlar	16	14	-	-
Mezidli	-	28	19	-
Samurlar	-	59	-	-
Gök Musa el-meşhur Babasalar/ Turaklar	-	32	31	-
Kapanlı	-	19	-	-
Halil	-	31	-	-
Ali Fakih	-	42	-	-
Köse Nasuh	-	31	-	-
Hacı Behşayış	-	21	-	-
Budaklar	-	19	15	-
Müteferrika	-	5	-	-
Hacı Yakub	-	20	29	-
Kaşınıcı ma'a Nuriler	16	-	74	-
Sağırlar	-	-	51	-
Köseler	-	-	37	Hüseyin Beyli'ye tabi.
Beyler	-	-	37	Ak Çamaş'a tabi
Sarı Mühim	-	-	38	Ak Çamaş'a tabi.
Otaklar (?)	-	-	15	-
Kara Kamış/ Seydi Obası	-	-	24	-
Sarı Osman	-	-	9	Avunduklar'a tabi.
Gedikli	-	-	16	-
Yunuslar	-	-	31	-
Korucular	-	-	18	-
Hoca Beyli	-	-	17	-
Eymekler	-	-	30	-
Yancıklı (?)	-	-	-	-
Rum Beyi	-	-	24	Küçük Çakır'a tabi.
Çomar ma'a Eğri Musa	-	-	83	-
Toplam	1978	1874	2245	

Bozguş

Son olarak, Bozguş taifesine değinilecek olunursa, konar-göçerler arasında bu isimle başka bir grup tespit edilememiştir (Halaçoğlu, 2009: 389). Bu durumda, Bozguş isminin Germiyanlı toplulukları içinde Selçuklu Sultanı Mesud'a karşı savaşıyan Bozguş Bahadır ile bağlantılı olması kuvvetle muhtemeldir (Emecen, 2001: 181). Bozguş taifesinin içinde Osmanili perakendeleri de mevcut olup, taife en fazla cemaate 1571 tarihinde ulaşmıştır. Dolayısıyla, taifenin nüfusu 6506 nefer nüfusla 1571 tarihinde en yüksek seviyesindedir. Cemaatler arasında Cabuğa gibi Moğolca isim taşıyan cemaatler de vardı. Ancak, bu cemaatlerin Moğol kökenli mi yoksa Anadolu'da İlhanlı hakimiyeti

döneminde vergilerini Moğol beylerine ödedikleri için mi bu isimleri taşıdıkları tespit edilememiştir (Gündüz, 2005: 22). Taifenin hasılıysa her üç tahrirde de 300.000 akçe gibi oldukça yüksek bir meblağ idi (TD 49: 51-99; TD 438: 18-19; TD 47: 331b-363b).

Cemaat Adı	1520	1530	1571	Açıklama
Oğlakçı	273	291	630	
Saruca	278	268	378	-
Haymane-i Dilki Ali	201	274	521	TD 47'de cemaatin ismi Haymane-i Dilki Uluç şeklindedir.
Aslanlar	431	547	77	-
Kazdaklar	204	-	-	-
Aykarlar (?)	114	-	-	-
Boyarlar	114	132	118	-
Öksüzler	122	91	51	-
Arpalı	191	196	88	-
Cabuğalar	271	-	-	-
Ölçekçiler	35	41	-	
Şervinler	109	98	128	-
Hamza Fakih	32	-	-	Ecilden vakf olagelmişlerdir. Ol-vakit raiyyet hükm olundu deyi mesturdur.
Hacı Tur Bey/ Sarılar	37	31	47	Osmanili
Bağnak	388	467	-	-
Poladlı	63	63	74	-
Malüller (?)	161	-	-	-
Kanmaklar (?)	321	-	-	-
Bayralar	57	124	131	-
Bağırca (?)	78	-	-	Cabuğa'ya tabi.
Hacı Hızır	66	97	24	-
Kayralar (?)	23	-	-	-
Badırğa	189	271	22	An-muhafaza-i köprü altı kemer. Der-Karahisar-ı Sahip
Ömer Beyli	125	157	255	-
Kızılca Musa	132	133	98	-
Çullu	193	230	454	-
Göl Beşir	91	112	77	-
Başı Büyük	102	-	-	-
Çanakçı	120	80	84	-
Şeyh Kulağuz	116	160	123	
Kara Güvendik	49	-	-	-
Gönç	-	46	35	-
Kara Başmakçılar	44	64	-	-
Güzeller	21	53	51	Osmanili
Musa Hacılar	24	38	61	-
Dolmuşlar	34	63	42	-
Karasiler	-	25	25	-
Doğancılar	40	-	-	-

Tonular (?)	6	-	-	-
Gözü Büyük	-	22	7	Osmanili
Şeyh Ahmedli	4	-	-	-
Doğancılar	13	-	-	Perakende-i Osmanili
Balıca	8	145	53	Perakende-i Osmanili
Perakende-i Osmanili	55	-	-	-
Perakende-i Osmanili	29	-	-	Şervinler'e tabi.
Tal Beyi/ Taz Beyi (?)	14	0	-	TD 438'de cemaatin nüfusu kaydedilmemiştir. Ayrıca, cemaat her iki defterde de taifeden farklı yerlerde kayıtlıdır.
Dolmuşlar	-	-	-	-
Kara Saylad	-	36	-	-
Paşalı Beyli	-	187	-	-
Mürselli	-	64	14	-
Çoğa	-	312	126	-
Sakal	87	82	40	-
Elsizler	-	149	-	-
Sayad (?)	-	20	-	-
Kazıkçılar	-	264	389	-
Yörükân	-	21	73	Der- karye-i Kara Yakublu.
Manal	-	187	295	-
Hazma Fakih Oğlanları	-	38	32	-
Karagöz Sevindik	-	53	-	-
Moğan	-	211	350	Osmanili TD 47 numaralı defterde cemaatin adı Moğuk şeklinde de okunabilmektedir.
Uzuncalar	-	19	40	Osmanili
Cengiz	-	19	28	Osmanili
Kıncılar	-	11	8	Osmanili
Kara Aliler	-	-	15	Kara Güvendik'e tabi.
...	-	-	198	Baş tarafı eksik. Bu yüzden cemaatin ismi tespit edilemedi.
Berkaya	-	-	115	-
Kara Danişmendli	-	-	20	-
Ögüncüler	-	-	42	-
Tokmaklı	-	-	26	-
Hüseyinler	-	-	12	-
Kara Başmakçılar	44	64	31	-
Dolmuşlar	34	63	42	-
Esadlar	-	-	67	-
Başı Sonlu	-	-	416	-
Koruklar	-	-	7	-
Badınca	-	-	25	-
Bakayık (?)	-	-	334	-

Torumlar	-	-	40	Osmanili
Kara Güvendik	-	-	-	-
Kıncılar	-	-	67	-
Toplam	5143	6119	6506	-

MÜSTAKİL GRUPLAR

Kütahya sancağında taifelere tabi cemaatlerden başka her hangi bir taifeye tabi olmayan pek çok Yörük grubu bulunmaktaydı. Bunlar yaşadıkları kazalar göz önünde bulundurularak tablolar halinde aşağıda gösterilmiştir.

Kütahya Kazası

Kütahya kazasında Akkeçili, Kılcan, Bozguş ve Müselleman-ı Toplu taifelerinden başka bir miktar Yörük nüfusu daha yaşamaktaydı. Bunlar kazanın çeşitli nahiyelerine dağılmışlardı. Ak Çamaş ve Yalak cemaatleri dışındakiler yerleşik hayata geçmişti. Gökçe Öyük ve Salur 1520 tarihinde cemaat olarak kaydedilmişken, sonraki tahrirlerde karye olarak kaydedilmişti. Bu bağlamda, cemaatin zamanla yerleşik hayata geçtiği söylenebilir.

Nahiye	Cemaat Adı	Sakin olduğu yer	1520	1530	1571
Altıntaş	Gökçe Öyük ve Salur	-	52	-	-
Aslanapa	-	Ala İnek	-	14	11
Aslanapa	-	Salur ve Gökçe Öyük	-	51	60
Yalak	-	Çal	-	11	23
Yalak	Yalak	-	-	31	21
Yalak	-	Kızılca Viran	-	?*	6
Aslanapa	-	Toruz	-	20	26
-	Güdelers	Çukur Viran	-	42	-
-	Ak Çamaş	-	-	20	-
Altıntaş	-	Ebiye	-	-	9
Sazanos	-	Şeyhler	-	-	8
Kavak	-	Kiçi Kavak/ Bahçecik	-	-	67
Kavak	-	Kuz	-	-	5
Kavak	-	Sorgun	-	-	21
Toplam			52	189	257

Uşak Kazası

Uşak kazasında Akkoyunlu ve Avşar taifelerinden başka Sivaslı, Akkeçili, Bağırca, Alayundlu cemaatleri de bulunmaktaydı. Ayrıca, 1571 tarihli tahrirde Avşar taifesine tabi olan Avşar cemaatinden başka Tetimme-i Avşar isimli bir cemaat bulunmaktaydı. Bu grup, muhtemelen ana gruptan kopmuş bir parçaydı (TD 438: 65-69; TD 48: 327b-384a).

* TD 438 numaralı defterde köylerde sakin olan Yörüklerin nüfusları reaya ile birlikte kaydedilmiştir. Bu yüzden, Yörük nüfusunun tespit edilemediği yerlere (?) işareti konulmuştur.

Cemaat	Sakin olduğu yer	II. Bayezid	1520	1530	1571
Avşar	-	148	209	-	-
Sivaslı	-	54	68	23	86
Ak Keçili	-	11	25	48	-
Ak Keçili	-	12	16	12	-
Bağırca	-	69	70	86	77
-	Kara Ağaç	-	-	50	11
-	Kedi Öyüğü	-	-	56	39
-	Ak Kilise	-	-	25	52
-	Göçer	-	-	26	36
-	Kuyucak	-	-	27	12
-	Kuru Kara Ağaç	-	-	52	46
-	Mesud Eğini	-	-	27	54
-	Ortalı	-	-	59	-
-	Çorum Pınarı	-	-	13	-
-	Kızılca Şehir	-	-	10	18
Alayundlu	-	164	-	164	169
(Okunamadı) tabii Alayundlu	-	-	-	36	-
-	Ürütü (?)	-	-	-	35
Tetimme-i Avşar	-	-	-	-	65
Toplam		458	388	714	700

Lazıkıyye Kazası

Lazıkıyye kazasında Kayı ve Çobanlar taifelerine tabii cemaatlerden başka Aydos, Akıncı ve Seyyid Ebu'l-Vefa isimli cemaatler de yaşamaktaydı. Bunlar arasında özellikle Seyyid Ebu'l-Vefa cemaati dikkat çekicidir. Bahsedilen cemaat Seyyid Velayet bin Seyyid Ahmed bin Seyyid el-Vefa'ya bağlıydı. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu sırasında önemli bir rol oynayan Şeyh Edebalı'nın da Vefai şeyhi olduğu bilinmektedir (Ocak, 2000: 170). Bu isimle anılan bir cemaatin Kayılarla aynı coğrafi bölgede olması geçmişte bir arada yaşamalarının bir tezahürü olmalıdır (Şahin, 2006: 64; TD 438: 49-53; TD 47: 324b-330b; TD 48: 154b-167b).

Cemaat Adı	Sakin olduğu yer	1520	1530	1571
Aydos		277	426	462
Akıncı		159	173	137
Seyyid Ebu'l-Vefa		215	204	248
-	Göynük	37	78	39
-	Kara Ayd	15	?	12
-	Güllü	-	115	120
-	Donuz Pınarı	-	46	-
Toplam		703	1042	1018

Kula Kazası

Kula kazası Kütahya, Uşak ve Lazıkıyye kazalarından sonra en fazla Yörük nüfusunu barındırmaktaydı. Köpekli, Deli Kara, Divane Kara, Çevik ve Bin (?) cemaatleri haricindekiler yerleşik hayata geçmişlerdi. 1530 tarihli defterde yerleşik Yörüklerin pek çoğunun nüfusuna ulaşılammamaktadır. Bundan dolayı, 1530 tarihi itibariyle 1473 nefer olarak tespit edilen nüfus miktarı daha fazla olmalıdır (TD 438: 87-91; TD 48: 32b-80a).

Cemaat Adı	Sakin olduğu yer	II. Bayezid	1520	1530	1571
Köpekli (?)	-	187	155	-	-
Deli Kara	-	239	-	-	-
Divane Kara	-	-	335	324	308
-	Kavacık	-	-	64	40
-	Manendli	-	-	352	137
-	Eymir Han	-	-	21	7
-	Gök Bayır	-	-	?	7
-	Gökçe Pınarı	-	-	?	23
-	Çavuş	-	-	?	50
-	Burgazi	-	-	69	45
-	Fındıcak	-	-	?	25
-	Kara Fatma	-	-	?	5
-	Yer Depecik	-	-	?	13
-	Kurucak	-	-	?	4
-	Ala Viran	-	-	?	6
-	Kara Öz	-	-	?	3
-	Köseler	-	-	231	218
-	İslüce	-	-	6	6
-	Seki Özü	-	-	?	6
-	Kara Keçili	-	-	8	-
-	... Kıran	-	-	43	-
-	Bey	-	-	?	10
-	Eşme	-	-	?	21
-	Sapaca Kavağı	-	-	?	81
-	Saraycık	-	-	?	23
-	İğde	-	-	?	4
-	Niyyet Oğlu	-	-	15	22
-	Şeyh Yemliha	-	-	?	4
-	Mercan	-	-	23	14
-	Karaca Viran	-	-	?	-
-	İncek ve Boyancık	-	-	?	36
-	Yağmur Darı	-	-	?	13
-	Böğürtlencik	-	-	45	36
-	Sarı Yar	-	-	?	18
Çevik		-	-	206	-
	Akçe	-	-	?	7
	Kıraç Viran	-	-	-	11
Bin (?)		-	-	-	166
	Güney Viran	-	-	-	88
Toplam		426	490	1473	1457

Geyikler Kazası

Geyikler kazasında bulunan cemaatlerin tamamına yakını konar-göçer hayata devam etmişlerdi. Bunlar arasında Boz Samed cemaati aynı isimle bir köy teşkil etmesine rağmen, yine Yörük olarak zikredilmekteydi. Tuzcuyan isimli Yörük grubu ise muhtemelen develeriyle tuz taşımacılığı yaptığı için bu ismi almıştı. Keza, XVI. yüzyıl itibariyle, Batı Anadolu Yörükleri arasında tuz taşımacılığı yapan cemaatlere sıkça rastlanılmaktaydı (Gülten, 2008: 58; TD 438: 93; TD 48: 194b-230a).

Cemaat Adı	II. Bayezid	1520	1530	1571
Homa	13	21	17	55
Bayad	53	52	51	36
Harhır	29	33	34	66
(Okunamadı)	25	-	34	-
Engerek	34	60	63	60
Köpek Oğlanları ve Beyli Oğlu	24	24	31	49
Karaca Şeyhli	103	157	179	213
Gözsüzler	43	35	40	26
Geyikler	172	218	231	349
Boz Samed	25	17	23	24
Kelef	-	55	61	90
Has/Başmakçı tabi-i Geyikler	-	66	159	124
Yakub Ece tabi-i Geyikler	-	44	48	50
Malar	-	29	-	42
Turhan	-	-	157	-
Yatıplı	-	-	162	-
Tuzcuyan	-	129	-	207
Toplam	521	940	1290	1391

Şeyhli Kazası

Şeyhli kazasında bulunan Yörükler de Geyikler kazasında bulunanlar gibi konar-göçerliğe devam etmekteydi. Vasallı ve Budak cemaatleri tahrirlerde sadece birer kez geçmişti. Bursa cemaatinin buldukları yerler Bursa'ya kadar uzandığı için muhtemelen bu ismi almışlardı (İlhan, 2006: 64; TD 438: 59-62; TD 48: 252b-309a).

Cemaat Adı	II. Bayezid	1520	1530	1571
Ali Haddad	162	206	67	135
Çivril	27	29	32	39
Vasallı	24	-	-	-
Harhır	102	142	180	224
Bursa	206	267	302	359
Kızıl Depe	27	45	64	76
Kara Polad	12	-	-	-
Budak	-	19	-	-
Poladlı	22	-	22	22
Hoca Fakihli tabi-i Ali Haddad	-	-	178	109
Toplam	582	708	845	964

Selendi Kazası

Selendi kazasında yaşayan Yörüklerden Taşıl, Küre ve Bosna cemaatleri konar-göçer hayata devam etmekteyken, diğerleri yerleşik hayata geçmişlerdi. 1520 tarihinde bunlardan sadece Taşıl cemaati tespit edilmişti (TD 438: 17, 84-85; TD 48: 13b-28b).

Cemaat Adı	Sakin olduğu yer	1520	1530	1571
Taşıl	-	518	606	429
-	Pirnaz	-	?	5
-	Konaklı	-	?	7
Küre	Dere Viran	-	?	64
-	Dibek	-	?	26
-	Kumartaş	-	?	87
-	Kurtulmuş	-	?	2
-	Bağas	-	?	55
Bosna	-	-	173	149
-	Çartak	-	-	11
Yörükân	Dere Viran	-	-	21
Toplam		518	779	856

Gediz Kazası

Gediz kazasında Köseler, Günişe, Yumrutaş ve Hisar Yakası isimli cemaatler konar-göçer hayata devam ederken, diğer Yörük grupları yerleşik hayata geçmişlerdi. Öte yandan, bahsedilen cemaatler arasında bulunan Yumrutaş cemaati de kendi ismi ile anılan bir köy kurarak yerleşik hayata geçmişti. Sancağın ilk iki tahririnde köylerde sakin olan cemaatler hakkında bilgilere ulaşılmazken, 1530 ve 1571 tarihli tahrirlerde önemli bilgiler bulunmaktaydı. Bununla birlikte, 1530 tarihli defterde köylerde kalan Yörüklerden bazılarının nüfusları tam olarak verilmemiştir (TD 438: 35-39; TD 47: 267a-296a).

Cemaat Adı	Sakin olduğu yer	II. Bayezid	1520	1530	1571
Köseler	-	74	153	231	166
Günişe	-	82	160	206	193
Yumrutaş	-	28	18	-	-
Hisar Yakası	-	-	34	50	103
-	Viran	-	-	45	18
-	Çarık	-	-	6	5
-	Yumrutaş	-	-	47	26
-	Erdoğmuş	-	-	13	26
-	(Okunamadı) ve Mihdan	-	-	4	7
-	Çelikçi	-	-	13	8
-	Çukur Viran	-	-	?	17
-	Gürleyik	-	-	?	4
-	Salih ve Kızıl Üzüm	-	-	?	42
-	Ordu	-	-	?	6
-	Kuz	-	-	?	-
-	Kiçi Kavak	-	-	54	-
-	Sorgun	-	-	?	-
-	Tecükler	-	-	2	4
-	Bey	-	-	-	5
-	Kab	-	-	-	25
Toplam		184	365	671	655

Simav Kazası

Simav kazasında yaşayan Yörüklere son iki tahrirde rastlanılmakta olup, bunların tamamı yerleşik hayata geçmişlerdi (TD 438: 76-78; TD 47: 236a-255a).

Sakin olduğu yer	1530	1571
Değirmen	?	19
Efirli	?	52
Gölçekler	?	-
İnanşa	11	21
Ayağı Büyük	?	42
Derem	15	-
Turum/ Torum	-	16
Özü	-	26
Toplam	26	176

Küre Kazası

Küre kazasında yaşayan Yörüklere ilk olarak 1530'dan itibaren rastlanılmakta olup, bunların tamamı yerleşikti. Kaza merkezine bağlı Cami mahallesinde de Yörüklerin yaşadığı anlaşılmakla birlikte, bunların nüfusu tespit edilememiştir (TD 438: 83-84; TD 48: 4b-8b).

Sakin olduğu yer	1530	1571
Cami mahallesi ma'a Yörükler	?	-
Yörük	14	-
Kırgallı	69	46
Kürekçi	19	19
Aktaş ve Beyler Han	?	64
Bozbük	-	13
Toplam	102	142

Eğrigöz, Honaz ve Gököyük kazaları

Bahsedilen kazaların tamamında oldukça az bir Yörük nüfusu yaşamaktaydı. Bunlardan Honaz kazasında bulunan Beymişli ve Hızır Haddad cemaatleri konar-göçerken, diğerleri yerleşik hayata geçmişlerdi (TD 438: 72-74; TD 47: 179b, 212b)

Kaza	Cemaat Adı	Sakin olduğu yer	1520	1530	1571
Eğrigöz	-	(Okunamadı)	-	?	-
Eğrigöz	-	Konuş	-	2	13
Eğrigöz	-	Yiğitli	-	36	27
Gököyük	-	Donuz Pınarı	-		38
Honaz	Beymişli	-	161	191	171
Honaz	Temlili/Alaylı	Belücek	28	86	-
Honaz	Hızır Haddad	-	160	207	-
Toplam			349	522	249

TAHMİNİ NÜFUSLARI

Yörükler ait tahrir defterleri incelendiğinde Yörüklerin hane, bennak, mücerred şeklinde tıpkı yerleşik ziraatçı reayanın yazımında takip edilen usule göre kaydolunduğu görülmektedir. Bu cümleden olarak, bir Yörük vergi hanesinin kaç kişiden ibaret olduğu ya da en azından tahmini nüfus hesaplamasında nasıl bir yol takip edileceği önemli bir müşkülât olarak karşımıza çıkmaktadır. Tahmini nüfus hesaplamalarında kullanılmak üzere pek çok araştırmacı tarafından farklı formüller ileri sürülmüştür. Fakat, nüfus hesaplamalarında hangi formül kullanılırsa kullanılsın, bulunan bütün rakamların bir tahminden öteye gitmediği ve bunun ortaya çıkan rakamları büyütmeekten başka bir işe yaramadığı malumdur. Bundan dolayı çalışmamızda sadece defterlerde geçen nefer nüfus esas alınmıştır.

II. Bayezid döneminde düzenlenen tahrir ile 1520, 1520-1530 ve 1530 tarihli tahrirlerin Kütahya Yörükleri'nin nüfusunu sağlıklı bir şekilde verdikleri söylenemez. Yukarıda belirtildiği gibi, II. Bayezid dönemine ait tahrirde taifelerin hiç birine ait bilgi yoktur. 1520 tarihli tahrir, yine taifelerin bazılarında ait bilgilerden yoksundur. Ayrıca, eksik olduğu için bölgedeki Yörüklerin tamamına ait bilgiler mevcut değildir. 1520-1530 tarihleri arasında düzenlenen defter her şeyden evvel evkaf defteri olduğu için sadece vakıf reayası olan Yörükler kaydedilmiştir. 1530 tarihli icmal defteri köylerde sakin olan Yörüklerin bazılarının nüfuslarını ayrıca vermemektedir. 1571 tarihli defter hem sancağa tabi bütün kazaları hem de taifelerin tamamını ihtiva etmesi bakımından müstesna bir özelliğe sahiptir. Ayrıca, bu tarihe ait evkaf defterinin de bulunması bahsedilen tahrirden elde edilen bilgileri tamamlamaktadır. Fakat, 1571 tarihli evkaf defterininin 1520-1530 tarihleri arasında hazırlanmış evkaf defterine nazaran eksik olduğu da ifade edilmelidir.

Buna göre, II. Bayezid döneminde hazırlanan tahrir defterinde 2013, 1520 tarihli mufassal ve evkaf defterlerinde 7745, 1520-1530 tarihli evkaf defterinde 1462, 1530 tarihli icmal defterinde 25750 ve son olarak 1571 tarihli mufassal ve evkaf defterlerinde 25317 nefer nüfus tespit edilmiştir. 1571 tarihli mufassal defter göz önünde bulundurularak yapılan hesaplamaya göre Yörüklerin %53'ü Kütahya, %11'i Uşak, %10'u Lazikiyye, %6'sı Kula,

%6'sı Geyikler, %4'ü Şeyhli, %4'ü Selendi, %3'ü Gediz ve %3'ü ise Honaz, Küre, Simav, Eğrigöz ve Gököyük kazalarında bulunmaktaydı. Kütahya kazası diğer bütün kazalarda bulunan Yörük nüfusunun toplamından daha fazlasını barındırmaktaydı. Uşak ve Lazıkıyye kazalarında yaşayan Yörüklerin toplamı dahi Kütahya kazasında yaşayanların yarısına ulaşamamaktaydı.

SONUÇ

Kütahya bölgesi Türklerin Anadolu'ya gelmesinden itibaren önemli bir konar-göçer nüfusu barındırmaktaydı. Bölgede bulunan cemaatler Osmanlı döneminde Akkeçili, Kılcan, Bozguş, Müsellem-ı Toplu, Akkoyunlu, Avşar, Kayı ve Çobanlar isimli taifeler şeklinde teşkilatlandırılmıştı. Ayrıca Kütahya, Gediz, Uşak, Geyikler, Şeyhli, Kula, Simav, Selendi, Küre, Eğrigöz, Honaz ve Gököyük kazalarında da müstakil olarak hareket eden Yörük grupları yaşamaktaydı. Bahsedilen taifelerin pek çoğu devlet müdahalesi sonucunda bir araya getirilmişti. Taifeler boy beyleri tarafından değil, muhtemelen cemaatlerin yönetiminde yetkili olan öne çıkmış bir kethüda tarafından yönetilmekteydi. Taifelerin gelirleri genel itibarıyla padişah hassı ve zeamet olarak tasarruf edilmişti. Yörüklerin bir kısmının geliri ise Germiyan Oğlu Süleyman Şah ve Sultan Selim evkafına aitti. Nüfusu fazla olan taifeler ise kaza itibarıyla müstakil kadılar tayin edilmişti. Kılcan, Bozguş ve Akkeçili taifeleri bu cümledendi. Taifeler arasında bulunan Kayılar ve kazalarda yaşayan Yörükler arasında yerleşik hayata geçmiş gruplar bir hayli fazlaydı. Bununla birlikte, yerleşiklik ve konar-göçer hayat arasında büyük bir fark yoktu. Her iki hayat tarzı arasında geçişler mümkündü. Son olarak, Kütahya Yörükleri 1530 tarihinde 25750 ve 1571 tarihinde 25317 nefer nüfusa sahipti. Bu nüfusun %50'sinden fazla bir kısmı ise Kütahya kazasında yaşamaktaydı.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Vesikaları

1. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri

Tahrir Defterleri (TD): 8, 30, 45, 49, 61, 147, 148, 165, 166, 176, 337, 369, 438, 994.

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD): 262, 2940, 2947, 2773.

Mühimme Defterleri (MD): 19, 41.

Cevdet Tasnifi: Evkaf 21706.

2. Kuyud-ı Kadime Arşivi Tahrir Defterleri (TD): 47, 48, 50, 110, 125, 144, 145, 560.

II. İnceleme ve Araştırmalar

Arıkan, Z. (1998). *XV-XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı*, İzmir.

Barkan, Ö. L. (1942). "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler; İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, II.

Çay, Abdulhaluk M. (1990). *Türk Milli Kültüründe Hayvan Motifleri I*, Ankara.

Egawa, H.-Şahin, İ. (2007). *Yağcı Bedir Yörükleri*, İstanbul.

Emecen, F. (2001). *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, İstanbul.

Genç, M. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Ekonomi*, İstanbul.

Gökçe, T. (2000). *XVI ve XVII. Yüzyıllarda Lazıkıyye Kazası*, Ankara.

Gökçen, İ. (1946). *16. ve 17. Asır Sicillerine Göre Saruhan'da Yörük ve Türkmenler*, İstanbul.

Gülten, S. (2008). *XVI. Yüzyılda Batı Anadolu'da Yörükler*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Gülten, S. (2009). "Batı Anadolu'da Bir Yörük Grubu: XVI. Yüzyılda Karaca Koyunlular", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 12, S. 22, Aralık.

Gündüz, T. (2005). *XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Danişmedli Türkmenleri*, İstanbul.

Gündüz, T. (2003). "Osmanlı Ekonomisi İçinde Konar-Göçerler", *Kazım Yaşar Koprıman'a Armağan*, Ankara.

Gündüz, T. (2009). *Türkmenler Üzerine Makaleler Bozkırın Efendileri*, İstanbul.

Halaçoğlu, Y. (2009). *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, Ankara.

Halaçoğlu, Y. (2003). "Anadolu'da Türk Aşiretleri ve Karakeçililer", *Tarihten Günümüze Karakeçililer*, Ed. İ. Özçelik, Kırıkkale.

Ocak, A. Y. (2000). *Babailer İsyanı*, İstanbul.

Orhonlu, C. (1987). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskanı*, İstanbul.

Özdeğer, M. (2001). *15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, İstanbul.

Sertoğlu, M. (1986). *Osmanlı Tarih Lûgatı*, İstanbul.

- Şahin, İ. (2006). **Osmanlı Döneminde Konar-Göçerler**, İstanbul.
- Şahin, İ. (1997). "XVI. Yüzyılda Osmanlı Anadolu'su Göçebelerinin İdarî ve Sosyal Yapısı", **Tarih Enstitüsü Dergisi**, Münir Aktepe'ye Armağan, İstanbul.
- Sümer, F. (1950), "Anadolu, Suriye ve Irak'ta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, İstanbul.
- Togan, Z. V. (1981), **Umumî Türk Tarihine Giriş**, C. I, İstanbul.
- Turan, O. (1997), **Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti**, İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2003), **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri**, Ankara.